

18 juni, Amsterdam Sonesta Koepelzaal, 14.30, 20.15 en 23.30 uur

19 juni, Amsterdam Sonesta Koepelzaal, 20.15 uur

19 juni, Rotterdam De Doelen, 20.15 uur

Weekend Extended Vocal Techniques

Extended Vocal Techniques Ensemble,
San Diego
Prima Materia, Rome
Joan La Barbara, New York

Extended vocal techniques—een commentaar

De term *extended vocal techniques* kan vrij worden vertaald: experimentele stemtechnieken met betrekking tot muziek. Enkele jaren geleden ontstond hun voorloper *extended instrumental techniques*; nieuwe mogelijkheden op conventionele (vaak blaas-) instrumenten. Iedere muzikant kent langzamerhand het baanbrekende boek op dit terrein: 'New sounds for woodwind' (1967) van Bruno Bartolozzi. Daarbij gaat het vooral om nieuwe klankkleurschakeringen zowel met betrekking tot allerlei soorten geruis alsmede zeer precies manipuleerbare akkoorden op één instrument gespeeld, bijvoorbeeld via speciale overblaas-technieken.

De *extended vocal techniques* zijn te beschouwen als fase twee van de naoorlogse ontwikkelingen op het gebied der vernieuwing van de vocale muzikale expressie. Fase 1 werd op gang gebracht door John Cage en Luciano Berio (beide o.a. beïnvloed door de schrijver James Joyce) met stukken als 'Aria' (1958) en 'Visage' (1961). Uit 1961 stamt ook Pauline Oliveros' compositie 'Sound Patterns', een opmerkelijk stuk voor gemengd koor. Gemeenschappelijk kenmerk van deze stukken is zonder twijfel het abstract-intellectuele kader; ook in de theatrale aspecten overheerst het ritualistische element niet. Dit rituele karakter is voor een groot deel wél te bespeuren in de *extended vocal technique*-stukken uit de zeventiger jaren. Dat is geen toeval want deze tweede generatie zweert over het algemeen niet bij James Joyce maar bij Tibetaanse en Mongoolse folklore. Met het gevolg dat muziek niet abstract wordt opgevat maar als concreet 'stoeimateriaal'; met de natuur als inspiratiebron.

Het is zo goed als zeker dat het verschijnen van de grammofoonplaat *Anthology AST 4005* ('The Tantric rituals')—tot op heden de plaat die de beste documentatie verschaft over bepaalde Tibetaanse religieuze zang, ook gedocumenteerd op Nonesuch H 72055 en 72064—een mijlpaal heeft betekend in de ontwikkeling van de *extended vocal techniques*. Op deze platen kan men beluisteren hoe Tibetaanse monniken (een zeer kleine groep) een fenomenale beheersing demonstreren van de stembanden. Dit uit zich bijvoorbeeld in het zingen van één toon met duidelijk

hoorbare boventonen op die toon, boventonen die bovendien niet aan de controle ontsnappen. Dergelijke zangtechnieken zijn ook bekend uit Mongolië, Vietnam en Siberië, maar dan in wereldlijke sfeer. Andere stemtechnieken uit de folklore die herontdekt werden: het jodelen en merkwaardige vocale tradities uit Ethiopië. In Amerika was bovendien met La Monte Young's experimenten met vocale boventoonkleuring sinds 1965 ('Theatre of eternal music') de tijd rijp voor een invloed via Aziatische rituelen.

Aangrijpingspunt voor deze invloed was het 'Center for Music Experiment' van de universiteit van San Diego in zuid-Californië. Het C.M.E. had bij oprichting de taak meegekregen nauw samen te werken met andere afdelingen binnen dezelfde universiteit met het accent op de muziekpraktijk, sterk pragmatisch dus. Het 'Center for Music Experiment' werkte bij het onderzoek naar de mogelijkheden voor uitbreiding van de vocale muziek nauw samen met het 'Linguistics department' (1972). De eerste resultaten van deze samenwerking waren te horen op het symposium 'Visuals and voices' in februari 1974. Het 'Extended Vocal Techniques Ensemble' (opgericht 1972) demonstreerde een hele reeks technieken. Deze technieken zijn beschreven in de doctoraal-scriptie 'Aspects of vocal multiphonics' van Bonnie Mara Barnett (1972), in die tijd doctoraal-studente aan de muziekfaculteit van San Diego. De directeur van deze faculteit—Kenneth Gaburo—dient vermeld: in zijn composities 'Antiphony' (II en III) verrichtte ook hij systematisch onderzoek naar expressiemogelijkheden van de menselijke stem met het 'New Music Choral Ensemble', ook verbonden aan het muziekcentrum. Behalve de EVT-groep was ook een internationale groep muziekstudenten en componisten actief in San Diego: de groep Prima Materia. Het accent bij hun

Extended Vocal Techniques Ensemble, San Diego